

Jerzy Malinowski

Tekst Maksymiliana Goldsteina o Baruchu Dornhelmie – cyzelerze lwowskim

Kserokopię niewydanego rękopisu o Baruchu Dornhelmie przekazała mi lwowska historyczka sztuki prof. dr Faina Petriakowa (Stary Bychów koło Mohylewa, 1931–Lwów, 2002) z Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego Ukraińskiej Akademii Nauk we Lwowie. W latach dziewięćdziesiątych XX w. badała ona zbiory judaików z kolekcji bankiera i wybitnego lwowskiego kolekcjonera sztuki żydowskiej Maksymiliana Goldsteina (1880–1942), które w czasie II wojny światowej trafiły do wspomnianego muzeum – wówczas Miejskiego Muzeum Przemysłu Artystycznego (założonego w 1874 r.). Była współautorką wystawy *Skarby dziedzictwa galicyjskich Żydów*, pokazanej w Muzeum Historycznym m. Krakowa w 1993, a następnie w Muzeum Diaspory w Tel-Awiiwie w 1994 r. Pracowała nad monografią o Maksymilianie Goldsteinie.

Rękopis w języku niemieckim opatrzony został pieczętką „MAKSYMILIAN GOLDSTEIN/LWÓW, UL. NOWY ŚWIAT 15”. Po tym adresem mieściła się jego kolekcja, przedstawiona w książce napisanej przez niego wspólnie z dr. Karolem Dresdnerem *Kultura i sztuka ludu żydowskiego na ziemiach polskich. Zbiory Maksymiliana Goldsteina*, wydanej z przedmową prof. Majera Bałabana we Lwowie w 1935 r.¹

Goldstein i Dresdner szeroko omówili w pracy życie i twórczość Barucha Dornhelma (Lwów 1858–Wiedeń 1928). Zamieścili wypowiedzi kolekcjonera Kazimierza Przybysławskiego oraz pisarza i historyka kultury Władysława Łozińskiego. Znajduje się w niej informacja o zamiarze opublikowania monografii Barucha Dornhelma przez Goldsteina². Wskazuje to, że jest on autorem publikowanego poniżej tekstu.

1 Goldstein, Dresdner (1935: 115–122).

2 Goldstein, Dresdner (1935: 115).

Żydowskie tradycje cyzellerskie we Lwowie sięgają połowy XIX w., kiedy tworzył Dawid Korkeš (zm. około 1870), twórca sreber rytualnych, wykorzystujący do dekoracji technikę tzw. czarnej emalii³. Jego uczniem i kontynuatorem był Tobiasz Kohn. Najważniejszymi przedstawicielami tej dziedziny twórczości okazała się jednak rodzina Dornhelmów. Znanym grawerem stał się Salomon Dornhelm (zm. w 1888), który przekazał znajomość techniki swoim synom Baruchowi, Jakubowi i Szymonowi (Symche). Po śmierci ojca prowadzili oni wspólnie pracownię „Braci Dornhelmów”, wykonując m.in. wysoko cenione wyroby złotnicze, naśladujące renesansowe srebra augsburskie i norymberskie, nabywane w całej Europie. Wystawiali, zwłaszcza Baruch, we Lwowie i Krakowie obrazy trybowane w blasze, powtarzające dzieła Aleksandra Lessera i Jana Matejki, a także sceny ze Starego Testamentu⁴.

Baruch prowadził po ojcu pracownię przy ulicy Wekslarskiej (potem Boimów), a po podróżach m.in. do Rosji, Rumunii i Ameryki otworzył w 1902 r. zakład w Pasażu Hausmana. W 1907 r. przeniósł się na stałe do Wiednia.

Tekst przypisywany Maksymilianowi Goldsteinowi powstał po 1921 r., gdy po pięcioletniej ślepotcie artysta odzyskał wzrok, a przed śmiercią artysty w 1928 r.

Bibliografia

Aleksandrowicz 1937 = Aleksandrowicz Oskar, *Czarna emalia*, „Chwila”, 6691 (6 X 1937): 10–11.

3 Aleksandrowicz (1937).

4 Goldstein, Dresdner (1935: 115–122); Pruszyńska (1975: 89–90); Malinowski (2000: 109). Rolę lwowskich cyzelerów w tradycji żydowskiej metaloplastyki w Polsce analizuje Chrzanowska (2005: 24–28).

Chrzanowska 2005 = Chrzanowska Agnieszka, *Metaloplastyka żydowska w Polsce*, Warszawa 2005.

Goldstein, Dresdner 1935 = Goldstein Maksymilian, Dresdner Karol, *Kultura i sztuka ludu żydowskiego na ziemiach polskich. Zbiory Maksymiliana Goldsteina*, Lwów 1935.

Malinowski 2000 = Malinowski Jerzy, *Malarstwo i rzeźba Żydów Polskich w XIX i XX wieku*, Warszawa 2000: 108–110.

Prószyńska 1975 = Prószyńska Zuzanna, *Dornhelm Baruch*, [w:] *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarze, rzeźbiarze, graficy*, t. 2, red. Jolanta Maurin-Białostocka i in., Wrocław 1975: 89–90.